

mányra mintegy 11 000, a természettudományokra majdnem 6000, a társadalomtudományokra mintegy 3800 és a mérnöki tudományokra több mint 3300 esik.

A Deutsche Bibliothek (DB) feladata ezek archiválása. A német nemzeti bibliográfia (Deutsche Nationalbibliographie) pedig bibliográfiailag regisztrálja a disszertációkat.

A disszertációk az egyetemi könyvtárakban is megtalálhatók, de a csere nehézkes és a nyomtatott példányok előállításuk jelentős költséget okoz a disszertációk szerzőinek.

Célszerű lenne digitális formában közzétenni ezeket, mivel ehhez egy sor feltétel adva van. A disszertációkat a legtöbbször szövegszerkesztővel írják. A könyvtárak megfelelő információs infrastruktúrával és szakértelemmel rendelkeznek a disszertációk digitális tárolásához és azok online elérhetővé tételéhez. A DB rendelkezik a tartós digitális archiváláshoz szükséges eszközökkel. Az online eléréssel gyorsabban lehetne hozzáférni a disszertációkhoz és nemzetközi elérést lehetne számukra biztosítani. A könyvtárak a disszertációk digitális tárolásával és online szolgáltatásával tapasztalatokra tehetnének szert az elektronikus publikálás területén.

A „Dissertation Online” számára megfelelő információszerkezetet kell meghatározni a felhasználandó metaadatmodell, a formai és tartalmi hozzáférési pontok, a felhasználói interfész, a digitális dokumentumok prezentációja, valamint a fájl-formátumok és hordozók vonatkozásában. Meg kell határozni a dokumentumok beviteli és a felhasználáskor kapott formátumát (TIF, PDF, SGML, HTML). Ugyancsak eldöntendő, milyen legyen a hosszú távú archiválásra használt hordozó, továbbá milyen interfésszel kapcsolódjon a tároló géphez a felhasználó. Ezekben a kérdésekben nincs szükség homogén megkötöttségekre, csupán megegyezésre. A tárolás vonatkozásában meg kell valósítani a külső és belső hozzáférést és ki kell munkálni a decentralizált dokumentumszerverek modelljét. A keresésre nem kívánnak új eszközt kifejleszteni, hanem a meglévőket fogják adaptálni.

A dokumentumokat letölthetővé kell tenni ftp-vel és a WWW útján is. A helyi hozzáférést továbbra is az egyetemi könyvtárak biztosítanák, ahogy ez a nyomtatott disszertációk esetében is történik.

Elképzelhető, hogy a jövőben terjedelmi korlátokat kell majd felállítani, vagy az egyes disszertációk tárolását egy határidő után megszüntetni és csak a nyomtatott változatot tárolni, vagy fordítva megállapítani a prioritásokat.

(Koltay Tibor)

Lásd még 379, 430-431, 464-465

Kommunikációs technikák

Lásd 450

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Könyvtárgépesítés általában

97/456

KARAOMERLIOGLU, Dilek Cetindamar: Technology and new means of information: windows of opportunity for developing countries? = Res. Sharing Inf.Netw. 12.vol. 1997. 2.no. 59-65.p.

Milyen esélyt jelenthet a fejlődő országok számára az információtechnológia, az új tájékoztatási eszközök?

Együttműködés -belföldi; Ember-gép kapcsolat; Információtechnológia; Képesítés

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

Az új technológia nagy kihívást jelent a fejlődő országok könyvtárai számára, amelyekre műszaki elmaradottság, a szakképzett személyzet hiánya, a könyvtári technikák nem megfelelő alkalmazása, pénzügyi problémák és a más könyvtárakkal való együttműködés hiánya jellemző. Ezeket a kérdéseket a szerző Törökország nézőpontjából vizsgálja és kísérletképpen néhány irányelvet is vázol a problémák megoldására. A fő hangsúlyt az emberi tényezőre helyezi. Véleménye szerint a műszaki infrastruktúra önmagában nem sokat jelent, mivel a technikai innovációt megfelelő szervezeti és társadalmi innovációnak kell kísérenie, s ez főként az emberi tényező alakulását érinti.

(Autoref. alapján)

Lásd még 378

Könyvtárépítés, berendezés

97/457

McDONALD, Andrew: Planning library buildings for the information age = New Rev. Inf. Net. 2. vol. 1996. 133-148.p. Bibliogr. 11 tétel.

Könyvtárépületek tervezése az információs kor követelményei szerint

Építési terv; Információtechnológia; Könyvtár-épület

A könyvek és könyvtárak végéről szóló minden jóslat ellenére számos könyvtár épül. A szerző főként az egyetemi könyvtárak szemszögéből fogalmazza meg a modern információs technológia (IT) alkalmazásából fakadó követelményeket az új épületekkel szemben.

A könyvtár egészét meghatározza az új IT, és a helyben és távolról hozzáférhető elektronikus dokumentumok. Végső soron valamennyi olvasóhelyet (de gyakorlatilag legalább minden ötödiket) alkalmassá kell tenni ezek használatára, s biztosítani kell a külső hozzáférést is. A tervezésnek három alapelve kell épülnie: funkcionalitás (beleértve az esztétikum elemét is), könyvnyű használhatóság és gazdaságos üzemeltetés. Az IT követelményeit más tényezőkkel összefüggésben, velük harmonizálva kell érvényre juttatni. Ennek érdekében kezdettől fogva együtt kell működnie az építésznek, könyvtárosnak, számítógépes és hálózatos szakembernek és más területek szakértőinek.

Kérdés, hogy tartható-e az az álláspont, hogy az épületet ötven, a felszerelést hét évre célszerű tervezni. Az bizonyos, hogy az IT igen gyorsan változik, s nem lehet számítani arra sem, hogy a berendezések mérete csökken, sőt. A költségvetési és időbeli keretek között a maximális flexibilitásra kell törekedni. A flexibilitás fogalmát azonban az IT alkalmazása folytán újra kell gondolni, s esetleg engedni kell belőle, mint abszolút követelményből.

A könyvtárat „belülről kifelé” kell tervezni, azaz a használat módjából, az állományból, s egyebek között az IT-ből kiindulva. Az IT telepítése nagyon is meghatározza a könyvtárépület minőségét.

A kábelezésre nagy gondot kell fordítani. (A cikk egy sor szempontot sorol fel ehhez.) A video-, az adatátviteli és a telekommunikációs kábelezés egyre inkább integrálódik. Felmerül a lehetősége annak is, hogy az épületen belül mikrohullámos összeköttetés váltsa fel a kábelt.

Az olvasóhelyeket a berendezések miatt nagyobbra kell tervezni. (A munkafelületet 900 x 600 mm helyett 1200 x 800 mm-re, az alapterületet 2,39 m² helyett 2,5-4 m²-re.) Nagyobb változatosságra van szükség mind az olvasóhelyek kialakításában, mind pedig az elrendezésükben. A csoportosítva elhelyezett számítógépek jobb helykihasználást és tetszetősebb elrendezést tesznek lehetővé.

Számítani kell arra, hogy egyre több könyvtárosi feladatot (pl. előjegyzés, kölcsönzés stb.) maguk az olvasók végezzék el. Ez a szolgálati pontok méretének csökkenéséhez vezethet.

A világítást és árnyékolást ugyancsak az IT-re való tekintettel kell megoldani, és stabil környezeti feltételeket teremteni. Csak nagy számítógépek igényelnek légkondicionálást, de csoportban elhelyezett kisebb gépek is nagy hőt fejleszhetnek. A légkondicionálás anyagi és környezeti okok miatt lehetőleg kerülendő, de alkalmazása mindenekelőtt az épület adottságaitól függ. A zajcsökkentésnek is megvannak a maga módszerei, bár a padlószőnyeg allergiás bántalmak forrása lehet. A jó tervezés nem csupán a mozgásukban korlátozottakra gondol a kényelmes és könnyen használható könyvtár megalkotásakor.

A biztonsági követelményeket fizikai és elektronikus rendszerekkel, zártláncú tv-vel, személyes felügyelettel, a terület áttekinthetőségével, személyzeti jelvényekkel, elektronikus ajtónyitókkal stb. lehet kielégíteni. Az épületben és berendezésekben környezetet nem károsító anyagokat kell felhasználni, kiküszöbölve a toxikus és karcinogén hatásokat.

A tervezési folyamat korszerű eszköze a CAD (számítógépes tervezés) alkalmazása, eredményességének záloga pedig a különféle szakemberek kezdettől fogva való együttműködése az IT alkalmazása érdekében. A könyvtár vezetőjének kardinális szerepe van, mivel az ő felelőssége, hogy a szolgálat számára jó épület készüljön. Bármennyi szó esik is a virtuális könyvtárról, a könyvtár továbbra is olyan „helyként” jelenik meg, amelyben sokféle tevékenységet lehet űzni. Az elektronikus könyvtár maga is épület, s számos példa mutatja, nagyon is kellemes és szép épület lehet.

(Papp István)

Lásd még 384-385, 398

Elektronikus könyvtár

97/458

HAKALA, Juha – HORMIA-POUTANEN, Kristiina: Digital library initiative projects. A report of a study trip 21-25 April 1997. = Nordinfo-nytt. 20.vol. 1997. 1-2.no. 20-30.p.

Kísérleti digitális könyvtári programok az USA-ban: beszámoló egy tanulmányútról

Elektronikus könyvtár; Kísérlet; Tanulmányút

Az Amerikai Egyesült Államok több szövetségi intézménye által finanszírozott Digital Library Initiative (Digitális Könyvtári Kezdeményezés, DLI) hat négyéves projektet támogat egyenként és évente mintegy 1 millió dollárral.

1. Az *Illinois Egyetemen* (Urbana-Champaign) folyó projekt elnevezése „Building the Interspace: Digital Library Infrastructure for a University Engineering Community” és a mérnöki tudományok területén fejleszt ki digitális könyvtári infrastruktúrát (<http://dl.grainger.uiuc.edu/>).

2. A *Carnegie Mellon Egyetem* projektje az „Informedia: Integrated Speech, Image and Language Understanding for Creation of Digital Video Libraries” és digitális videókönyvtár létrehozását célozza (<http://informedia.cs.cmu.edu/>).

3. A *Kaliforniai Egyetem, Berkeley* „The Environmental Electronic Library: a Prototype of a Scalable, Intelligent, Distributed Electronic Library” néven működteti projektjét (<http://elib.cs.berkeley.edu/>). A projekt célja, hogy a környezettel kapcsolatos fényképek, műholdfelvételek, videofelvételek, térképek és teljes szövegű dokumentumok tömegének intelligens kezelésére dolgozzanak ki technikákat. Kifejlesztettek egy módszert a képekhez való hozzáférésre is (<http://elib.cs.berkeley.edu/photos/>).

A teszttalományban több mint 53 000 kép található, köztük a kaliforniai vadvirágokról 10 000 kép. A tesztek azt mutatják, hogy a képek tartalmi feltárása komplex és nehéz feladat.

A képek mellett egy sor más forrást is rendelkezésre bocsátanak (http://elib.cs.berkeley.edu/data_access.html).

A szöveges keresést a Cheshire II-re (<http://cheshire.lib.berkeley.edu/>) alapozták, amely egy új generációs, fejlett online katalógus, kompatibilis a Z 39.50 és az Infobus protokollokkal.

A TileBar (<http://elib.cs.berkeley.edu/tile-bars/about.html>) a felhasználónak olyan interfészt kínál, amelynek alapján a keresési fogalmak elosztása alapján választhatja meg a felhasználó a megnézni kívánt szöveges dokumentumokat vagy azok részleteit.

4. A *Michigani Egyetem* projektje a „The University of Michigan Digital Libraries Research Project, UMDL” (<http://www.si.umich.edu/UMDL/>). Lényege a felhasználók egyéni igényeihez alakított és számítógépükről elérhető digitális könyvtárak kialakítása.

A teszt-változatban háromféle, egymással együttműködő szoftver-modult dolgoztak ki. A felhasználói modul a felhasználóval folytat interjút annak információ-igényéről. A közvetítő modul koordinálja a távoli hálózati forrásokban történő kereséseket. A gyűjtemény-interfész modul a különböző gyűjteményekre jellemző specifikus kereséseket végzi.

A Java-alapú prototípus a http://telemachus.engin.umich.edu/UMDL_UI/proto.html címen nézhető meg.

Az UMDL-hez még a következő projektek tartoznak:

A JSTOR (Journal Storage Project, <http://index.umd.umich.edu/jstor/>) magfolyóiratok teljes, a kezdetektől történő digitalizálását tűzte ki célul. Eddig 12 folyóirat 1 millió oldalát szkennelték be. Havi 100.000 oldalt dolgoznak fel és a folyóiratok választékát fokozatosan bővítik (a JSTOR-ról lásd a 97/344 sz. referátumot).

A Cornell Egyetemen közös „Making of America” projekt keretében az amerikai történelemmel kapcsolatos 1850 és 1877 között keletkezett 5000 kötet (könyvek és folyóiratok) beszkennelését végzik.

Az UARC (Upper Atmospheric Research Collaboratory, http://www.sprl.umich.edu/MIST/gem_uarc.html) a légkör felső rétegének kutatásával kapcsolatos digitális gyűjtemény.

5. A *Kaliforniai Egyetem, Santa Barbara* projektje „The Alexandria Project: Towards a Distrib-

uted Digital Library for Images and Spatially Referenced Information, ADL” (<http://alexandria.sdc.ucsb.edu/>) földrajzi megosztott digitális könyvtár létrehozására irányul. Az első prototípus már 1995 elejére, a WWW-prototípus 1995 végére készült el, a végső változat Java-alapú lesz.

Jelentős munka folyik Michiganben a metaadatok területén is (<http://alexandria.sdc.ucsb.edu/public-documents/metadata>).

6. A *Stanford Egyetem* projektjének neve „The Stanford Integrated Digital Library Project” (<http://www.diglib.stanford.edu/>). A projekt több mint 20 kisebb program együttese, amelyek közül az InterPay protokoll lehetővé fogja tenni, hogy a digitális szolgáltatásokhoz tartozó különböző díjbeszedő, számlázási rendszerek együtt tudjanak működni;

Az InterBib különböző formátumú bibliográfiák kölcsönös konvertálását biztosítja;

A DLITE (Digital Library Integrated Task Environment, <http://www-pcd.stanford.edu/cousins/dlite/>) a különféle típusú információhoz és szolgáltatásokhoz megfelelő felhasználói felületet alakít ki.

(Koltay Tibor)

97/459

MARCUM, Deanna B.: Digital libraries: for whom? for what? = J.Acad.Libariansh. 23.vol. 1997. 2.no. 81-84.p.

Kinek és mire kell a digitális könyvtár?

Egyetemi könyvtár; Együttműködés -belföldi; Elektronikus könyvtár; Kutatás információellátása

Az amerikai egyetemek könyvtárai a nemzetközi tudományos eredményeket tükröző, nagy tudományos gyűjtemények, példátlan nemzeti értéket képviselnek. E gyűjtemények bibliográfusok, gyarapítók és kurátorok munkájának eredményeként jöttek létre. Hihetetlen költséggel lehetne őket tovább építeni, tárolásukról és állományuk védelméről gondoskodni. A „birtoklás helyett hozzáférés”-modell nagy megtakarítást

ígér ugyan, de folyamatos működtetésének költségei még kevésbé ismertek, és bizonytalan, hogy biztosítani lehet-e majd a dokumentumokhoz való hosszú távú hozzáférést.

Ma már részben a gazdasági kényszer, részben a technológiai lehetőségek következtében nem beszélhetünk fizikai gyűjteményekről, és átalakultak az információtovábbítás hagyományos csatornái. A digitális könyvtár a gyűjtemény fenntartása helyett a sokféle elektronikusan elérhető információforráshoz elvezető „kapu”-könyvtárként működik.

A digitális könyvtári projektek célja az olvasók jobb kiszolgálása. Napjainkban ez a tudományos könyvtárakban azt jelenti, hogy olvasóik számára igyekeznek megteremteni az Internet-források közötti eligazodáshoz szükséges mechanizmusokat.

Mivel a digitális könyvtárak természetüknél fogva megosztott könyvtárak, lehetőség nyílik arra, hogy a tudományos könyvtárak megosztott digitális nemzeti könyvtárat hozzanak létre. Néhány amerikai tudományos könyvtár 1995-ben összefogott a digitális információk közösen irányított, fizikailag megosztott, nonprofit tárolóhelyének létrehozása érdekében, az oktatás és a kutatás támogatására. A technológia legnagyobb részét rendelkezésre áll, illetve a fejlesztés előrehaladott stádiumában van. Ezért a résztvevő könyvtárak inkább a források felkutatására és a kereső mechanizmusokra, a szerzői jog kérdéseire és a gazdaságos modellekre, a digitális információk archiválására, a kapcsolódó szabványosítás előmozdítására összpontosítanak. A szerzői jog területén a konverzióval (a digitális formába való áthelyezéssel, a hozzáférhetővé tétellel és a tartalom kezelésével) kapcsolatos költségek és jogok érvényesítése tekintetében még hiányoznak a megfelelő tapasztalatok.

Egyértelmű, hogy az archiválás és az állományvédelem feladata a könyvtárakra hárul. A tudományos könyvtárak kötelessége, hogy az egyes információk kutatási értékét felbecsüljék, tekintet nélkül az információ hordozójára, és az információt rendelkezésre bocsássák az eljövő generációk számára.

A tudományos könyvtárak munkatársainak feladatai a digitális könyvtár korszakában is lényegében változatlanok maradnak: a források kiválasztása, megszervezése, hozzáférhetővé té-

tele, a dokumentumok közötti kapcsolatteremtés, a tudomány és a kutatás támogatása.

(Hegyközi Ilona)

97/460

SMITH, Neil – MAHONEY, John: Building the digital library: a brief look at the British Library's position = New Rev.Inf.Net. 2.vol. 1996. 103-109.p.

A digitális könyvtár építése: a British Library helyzetének rövid áttekintése

Elektronikus könyvtár; Fejlesztési terv; Nemzeti könyvtár

A szerző meghatározása szerint a digitális könyvtár digitális formában tárolt dokumentumok gyűjtőhelye, mely szervezett keretek között teszi lehetővé a hozzáférést bárkinek, bármikor, a világ bármely tájáról. A British Library jövőképében mindez szerepel, és szolgáltatásainak és használói körének kiterjesztését fogja eredményezni. Legtöbb olvasótermében lehetségessé válik a hagyományos és elektronikus dokumentumok együttes használata, és a dokumentumszolgáltatás java része is elektronikus forrásokból fog történni.

A digitális könyvtár azt is jelenti, hogy kölcsönösségi megállapodások révén a British Library használói számára más nagykönyvtárak állománya is hozzáférhetővé válik. Vezető szerepet kell játszania a szabványosításban, a nemzeti örökség részét képező dokumentumok digitalizálásában, az elektronikus dokumentumszolgáltatásban.

A British Library állománya kb. 150 millió egységből áll, évi költségvetése több mint 110 millió font. Alapfeladata a digitális környezetben is a felsőoktatás, a kutatás és fejlesztés szolgálata.

A BL 2000-ig terjedő stratégiai céljait 1993-ban határozta meg a tanácsadó testülettel, a hazai és külföldi szakmai közösségekkel történő és a könyvtáron belüli széles körű konzultációk után. E szerint a könyvtár a világ egyik legjelentősebb digitális szövegtárolója és szolgáltatója lesz. Az anyagi terhek megosztása és a piacon való érvényesülés érdekében megfelelő partne-

reket kell keresniük más szervezetek köréből és a privat szektorban.

A tervezésnél elsősorban a használó igényeit vették figyelembe. Számításai szerint a felsőoktatásban és az iparban tevékenykedő kutatók egyre növekvő mértékben akarják majd használni a digitális információkat. Mэгhozzá a katalógusokhoz és a digitális információkhoz saját desktopjukról szeretnének majd hozzáférni – bármikor és bárhol.

Stratégiai céljainak megvalósítása érdekében kezdte el a British Library „Initiatives for Access” programját 1993-ban. A program segítségével bebizonyíthatják, hogy a digitális és hálózati technológián alapuló szolgáltatások részét képezik a globális fejlődésnek, és a BL tökéletesen alkalmas és felkészült arra, hogy a digitális könyvtár létrehozásában fontos szerepet játsszon.

Igen fontos a könyvtárak közötti együttműködés. Ezt egyrészt az anyagi források hiánya teszi szükségessé és indokoltá, másrészt megkívánja a globális digitális könyvtárhoz szükséges szabványosítás, a protokollok megalkotása stb. A BL tagja az Egyesült Államok beli CNI-nek (Coalition for Networked Information – Egyesülés a Hálózatosított Információért), vezető szerepet játszik az EU CoBRA programjában és részt vesz számos más könyvtári programban is, például a Biblioteca Universalis projektben.

Véleményük szerint a tudományos társadalom, az ipar, a kereskedelem, a közkönyvtárak és a magánszektor képviselői közül minél többet kell bevonniuk munkájukba, hogy a velük való partnerség minél jobb, átfogóbb szolgáltatásokat eredményezzen, és ezek költségei is megoszthatók legyenek. Az új, innovatív szolgáltatások hozzáadott értéként jelennek meg, és a piac újabb területein teszik majd versenyképessé a könyvtárat.

(Fazokas Eszter)

97/461

KOHLER, Stuart: Self-serve reserve: a scalable prototype at Norwich University = J.Interlibr.Loan Doc.Del.Inf.Supply. 7.vol. 1997. 4.no. 5-19.p.

Önkiszolgáló elektronikus prézens könyvtár (kötelező olvasmányokból): továbbfejleszhető prototípus a Norwichi Egyetemen

Alakfelismerés; Egyetemi hallgató; Egyetemi könyvtár; Ember-gép kapcsolat; Másolatszolgáltatás

KESTEN, Philip R. – ZIVKOVIC, Slaven M.: ERes – Electronic Reserves on the World Wide Web = J.Interlibr.Loan Doc.Del.Inf.Supply. 7.vol. 1997. 4.no. 37-47.p.

Elektronikus prézens könyvtár (egyetemi kötelező olvasmányokból) a WWW-n

Egyetemi hallgató; Ember-gép kapcsolat; Számítógép-hálózat; Szoftver

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

A Norwichi Egyetem Kreitzberg Könyvtárában korábban az oktatók által kiválasztott egyes tananyagokat helybeni használatra és korlátozott (általában 4 órás) kölcsönzéssel bocsátották a hallgatók rendelkezésre. Ehhez a számítógépes kölcsönzési rendszerben ideiglenes bibliográfiai és tételrekordokat kellett létrehozni, fel kellett ragasztani a vonalkódokat, biztonsági csíkokat. Az évek során beigazolódott, hogy a diákok elsősorban fénymásolásra használják e dokumentumokat. Ezért inkább egy önkiszolgáló számítógépes archívummal (Self-Serve Reserve) váltották fel a korábbi megoldást.

A Self-Serve Reserve dokumentumainak másolása szerzői jogi tekintetben a méltányos használat körébe tartozik. A rendszer jelenlegi konfigurációja (önálló, nem hálózati, egyfelhasználós) megengedi a saját használatra szóló másolat készítését. (A hálózati hozzáféréssel már felmerülne a nyilvános megjelenítés problémája, az már a szerzői jog megsértésének minősülne.)

A dokumentumokat szkennelik és a hardverfüggetlen PDF formátumban tárolják. A doku-

mentumok használata során a Netscapet előlap-szoftverként alkalmazva a használó kiválasztja a kívánt cikket egy menüből (a professzor, majd a kurzus száma szerint). Ha a dokumentumra rákattint, automatikusan elindul az Adobe Acrobat Reader szoftver (amely csak a dokumentumok megjelenítésére alkalmas, szerkesztésükre nem), és megjeleníti a kért dokumentumot, először „draft” formában, amely csak áttekintést tesz lehetővé. A dokumentum egyes részei felnagyítva olvashatók. Nyomtatni jó minőségben lehet. Az első oldal 15-20 másodperc alatt, a továbbiak 8-10 másodperc alatt készülnek el.

A rendszer továbbfejleszhető az Acrobat Catalog alkalmazásával, amely lehetővé tenné a PDF fájlok teljes szövegű indexelését. A PDF fájlokat az Acrobat Capture szoftverrel jobb minőségben lehetne előállítani. Tervezik, hogy a kényelmesebb használat érdekében bizonyos idő eltelte után a rendszer vissza fog „ugorni” a kiinduló menüre.

Hasonló célt szolgál a kaliforniai Santa Clara Egyetemen az Electronic Reserve System (ERes) elnevezésű WWW-alkalmazás. Szoftverével (Academic XPressPage) bármilyen formátumú dokumentum hozzáférhetővé tehető a Weben. Az ERes a házfeladatok megoldásait, a korábbi vizsgakérdéseket, az elemzendő táblázatokat adja közre kurzusonként (minden kurzusnak saját Web-lapja van, amelyen e-postai csatolások, nevek, címek, hivatali órák stb. is szerepelnek; ezek állandóan naprakészen tarthatók). Az oktatók közvetlenül elhelyezhetik a kívánt anyagokat a rendszerben.

Az oktatási anyagok hagyományos terjesztési megoldásánál az volt a cél, hogy a megadott kötelező vagy ajánlott irodalom egy-egy példánya mindig a hallgatók rendelkezésre álljon a könyvtárban. Az ERes rendszerrel több példányt tudnak rendelkezésre bocsátani.

Az archívum a katalógusoktól és előjegyzést biztosító kölcsönzési rendszerektől függetlenül működik (mintegy kiegészíti azokat). Megkönnyíti a könyvtárosok dolgát, hasznos a diákoknak, újabb teendőket ró viszont az oktatókra. Ha úgy ítélik meg, hogy szükséges, a hozzáférést jelszóval korlátozhatják.

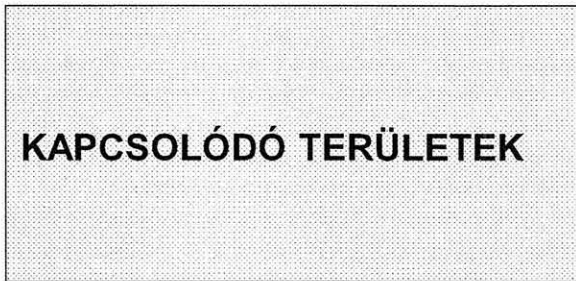
Az ERes nem igényel napi működtetést, csak az oktatók azonosítóit kell kiosztani (ezt elvállalhatja akár az egyetemi könyvtár is). Az

ERes háromféle jogosultságot ad: az ún. segítők elhelyezhetnek az archívumban dokumentumokat más, arra jogosult használók megbízásából; az ún. asszisztensek lényegében mindenre jogosultak, amire egy normál felhasználó; az ún. menedzser (ez általában oktató vagy könyvtáros) a rendszergazda jelöli ki, ő a használó megbízásából azonosítót kérhet, testre szabhatja a rendszert, figyelemmel kísérheti a használatot.

A cikk igen röviden ismerteti a Self-Serve Reserve és az ERes rendszerben a dokumentumok előállítására, szolgáltatására szolgáló szoftvert és hardvert, valamint a dokumentumok előállítási módját lépésenként.

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 369, 433, 454

Kiadói tevékenység

97/462

STENZEL, Brigitte: Bibliotheken, Bücher und Verlage – wie steht es damit heute in Russland? = Bibliotheksdienst. 31.Jg. 1997. 5.no. 788-801.p. Bibliogr.

Könyvek, könyvtárak és kiadók a mai Oroszországban

Jogszabály -könyvtárügyi; Könyvkiadás és könyvkereskedelem; Könyvtárügy; Tankönyv